

VULCHANOV

Af Børge Trolle

I den senere tid er bulgarsk film begyndt at påkalde sig verdens interesse. Og i centrum for denne interesse står *Rangel Vulchanov*, en ung filminstruktør, som i modsætning til de fleste filmfolk fra de østeuropæiske lande ikke er udgået fra et filmakademi. I denne samtale med *Børge Trolle* beretter han om sit syn på en række af filmens problemer og fortæller lidt om sine fremtidsplaner.

Det danske biografpublikum vil i denne sæson få lejlighed til at stifte bekendtskab med Vulchanov i filmen „Sol og skygger“.

Det var under den internationale filmfestival i Karlovy Vary i 1962 at jeg for første gang mødte *Rangel Vulchanov*. Hans film „Slnceto i sjankata“ (Sol og skygger) var blevet vist kl. 14.00 på konkurrencens første dag, og følgelig var adskillige festivaldeltagere, mig selv inkluderet, gået glip af den. Men de, som havde set den, priste den i så høje toner, at en særforestilling blev nødvendig, ikke mindst fordi andre af FIPRESCI-juryens medlemmer end jeg ikke havde set den. Og vi blev ikke skuffede. For en gangs skyld var en festivalkonkurrence blevet åbnet med en af stævnets mest fængslende film.

Men stævnets internationale jury, som bestod af et flertal af repræsentanter for Østlandene, delte ikke denne opfattelse. Skønt filmen var bulgarsk, og altså stammede fra „familiekredsen“, har den åbenbart virket for „modernistisk og eksperimentel“ til, at man turde godtage den, og ved prisuddelingen blev den spidset af. Denne fejltagelse blev dog heldigvis korrigeret af FIPRESCI, som tildelte den festivalens kritikerpris, og denne afgørelse kunne kun ske i kraft af, at adskillige filmjournalister fra Østlandene støttede den.

Nu var interessen blevet vakt, og efter festivalens afslutning fik jeg lejlighed til i filmarkivet i Praha at se instruktørens to foregående film: „Na malkia ostrov“ (På den lille ø – 1958) og „Parviat urok“ (Den første time – 1960), og det blev indlysende for mig, at Bulgarien havde fostret en højst særpræget instruktørbegavelse. Endvidere dukkede det op i erindringerne, at det netop var Vulchanov, der havde været bulgarsk medinstruktør på *Konrad Wolfs* østtysk-bulgarske co-produktion „Sterne“, 1959, og med de to instruktørers senere arbejder i mente, kommer man mere og mere til at hælde til den anskuelse, at „Sterne“ sikkert mere var

en Vulchanov-film end en Konrad Wolf-film.

Da jeg i 1964 var inviteret til Bulgariens nationale filmfestival i Varna, var det derfor ganske naturligt, at min interesse på forhånd var rettet imod Vulchanov, hvis fjerde film „Inspektorit i noschta“ (Inspektøren og natten) skulle præsenteres her.

Mine forventninger blev ikke gjort til skamme, „Inspektøren“ var stævnets bedste film og desuden, sammen med debutanten *V. Radevs* „Kradetset na praskovi“ (Ferskentyven), som repræsenterede Bulgarien ved sidste års Venedig-festival, en film af virkelig international standard.

Som titlen antyder, er den i sin ydre form en kriminalfilm. En mand er død, der foreligger mistanke om mord. En politiinspektør (*G. Kalojanchev*) begynder en undersøgelse.

Men „Inspektøren og natten“ er ikke nogen kriminalfilm, dødsfaldet, som viser sig at være selvmord, er blot et påskud for en psykologisk dybdeboring, en karakteranalyse af en række personer, som tydeligvis repræsenterer forskellige afskygninger af menneskene i dagens Bulgarien. I første omgang fortæller ingen af de „mistænkte“ den fulde sandhed, alle har noget at skjule, ingen tør erkende sig selv fuldt ud. Først politiundersøgelsens ubønhørlige krav om „sandheden, den fulde sandhed og intet andet end sandheden“ får slået hul på skallen, de tvinges til at erkende sig selv som de virkelig er.

Temaet er tidligere set anvendt på film, men Vulchanovs version, efter manuskript af *B. Rainov*, trænger ind til problemet på en ny måde. „Inspektøren“ er ikke bare et psykologisk filmdrama, det er i lige så høj grad et filmdigt, fuld af underfundigheder, perlede i sin ironi, men også svidende i sin satire. Der bliver sagt drøje sandheder i denne film, sik-

kert nok endda flere end en udenlandsk tilskuer er i stand til at opfatte. Men hovedpointen: at mennesket må gøre sig fri af sin fortid og erkende sig selv ud fra det konkrete og nutidige, var i al fald tydelig nok.

Men det gik Vulchanov i Varna, som det var gået ham i Karlovy Vary: Juryen vovede ikke at anerkende ham efter fortjeneste. Stævnets hovedpris gik til „Verigata“ (Lænken), en stereotyp, ideologisk film. Vulchanov måtte nøjes med prisen for bedste instruktion. Men det sivede ud, at der havde stået en meget hård strid i juryen imellem disse to film, og den omstændighed, at de ellers velbevarede jury-hemmeligheder sivede ud, kunne tyde på, at der var visse kredse, som i høj grad var interesseret i, at det skulle blive almindelig kendt.

Både i Karlovy Vary og ved et senere møde havde jeg haft diskussioner med Vulchanov om hans film og om hans opfattelser i øvrigt, og efter Varna-festivalens afslutning mødtes vi påny til en samtale om hans film, om hans syn på problemerne og om hans fremtidsplaner.

– Skal filmen „Inspektorit i noschtia“ (Inspektøren og natten) ses som en afspejling af Bulgarien idag? indleder jeg med at spørge.

– Jeg tror, at enhver bulgarsk film på en eller anden måde afspejler et eller andet i dagens Bulgarien, svarer Vulchanov. – Ingen film kan rumme det hele, det ville være et uoverkommeligt krav, følgelig kan man ikke fremhæve denne eller hin film som „den der afspejler livet i Bulgarien i dag“. Ikke desto mindre tror jeg det er lykkedes os at få „Inspektøren“ til at afspejle visse sider af livet og menneskene i mit land.

– Det var den eneste af dette års Varna-festival-film som udspiller sig i nutiden.

– Ja, men det er ikke det, der er det afgørende. Film som udspiller sig i fortiden kan også meget vel afspejle nutidige problemer og tanker.

– Ja, det er indlysende, men man kan vel også tage vejen over det symbolske. I den sidste film „Sluceto i sjankata“ (Sol og skygger – 1961), mener jeg at se en symbolsk afspejling af det store verdensproblem: atomfaren.

– Den skulle afspejle problemet de menneskelige følelser og reaktioner overfor faren for en udslettelse igennem en atomkrig. Men jeg har egentlig ikke tilstræbt nogen symbolisme, min hensigt var lige fra starten at skabe et filmdigt, det er det poetiske, ikke det symbolske, der har min interesse, og jeg tror ikke, at avancerede formeksperimenter og symbolisme

ligger for mig. Mit arbejde som selvstændig filminstruktør ser jeg først og fremmest som en fortsættelse af Valeri Petrovs poesi. Ikke bare fordi han leverede manuskripterne til mine første tre selvstændige film, men fordi han efter min mening er én af Bulgariens største nulevende digtere, en poet, som har dybe rødder både i vores fortid og vores nutid. Skade at bulgarsk kun forstås af så få udenfor vort land, for han fortjener at blive kendt langt ud over vort lands grænser.

– Og nu prøver De ved filmens hjælp at sprede hans poesi ud over hele verden?

– Det lyder så stort og prætentøst, når det bliver sagt på den måde, jeg ved ikke om jeg tør stile så højt, men kan jeg bidrage lidt til det, vil jeg være meget lykkelig.

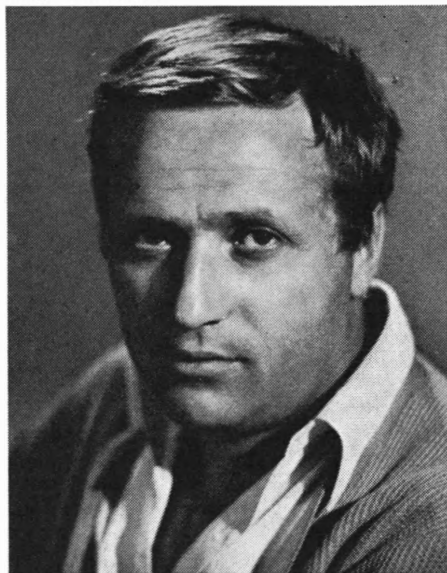
– De er ikke udgået fra jeres filmbøjskole, men var oprindelig – ja, hvad var det? Maler?

– Nå, det er så meget sagt. Jeg har afsluttet en uddannelse på den tekniske højskole, men forsøgte mig så som dekorations- og teatermaler.

– Men valgte filmen?

– Eller filmen valgte mig. Allerede som student kom jeg til at medvirke i filmen „Alarm“.

Rangel Vulchanov.

„Slnceto i sjankata“ (Sol og skygger), som kommer på de danske biografer.

Det var i 1951. Jeg spillede partisanen Bojko, ikke nogen særlig stor opgave, men – nå ja, filmen indfangede mig, og i 1954 fik jeg chancen som instruktørassistent på filmen „Sangen om mennesket“, en biografisk film om digteren *Nikola Vaptsarov*, som den 23. juli 1942 blev henrettet af de bulgarske fascister.

– *Har det betydet noget for Dem i Deres arbejde som filminstruktør ikke at være udgået fra filmakademiet? Er det en fordel eller det modsatte?*

– Jeg tror lidt af begge dele. Der har været tidspunkter, hvor jeg har følt det som en hæmning. Jeg ville gerne have vidst mere om dette eller hint, jeg kunne have ønsket mig en bedre baggrund. Men på den anden side tror jeg også, det har været en fordel for mig, ikke at være udgået fra filmakademiet. Det har nemlig tvunget mig til at opdage, man kan måske endda

sige „opfinde“ en hel masse på egen hånd. Jeg blev tvunget til selv at trænge ind i problemerne. Nu og da troede jeg at have opdaget noget nyt, fundet en ny løsning på et problem, blot for ved samtaler med andre, akademiuddannede instruktører at erfare, at det for længst havde været anvendt i tidligere film. Men måske har jeg, netop fordi jeg helt uafhængigt var nået frem til det, dog formået at give det en drejning, som var helt min egen.

Til tider har jeg også en følelse af, at jeg – netop fordi jeg ikke kommer fra filmakademiet – er i stand til en mere formodsfri betragtning af verden og menneskene.

– *Kunne De tænke Dem at lave film i andre lande end Bulgarien?*

– Ja, det vil jeg gerne, og jeg tror også, jeg kunne gøre det. Men der vil naturligvis melde sig problemet: Hvilken livsform, hvilket kultur-

mønster har man i dette eller hint land, hvorledes tænker menneskene dér? Mulighederne for fejltagelser og fejltagelser er nok større.

– *Er det fordi De i Deres kunst føler Dem meget nært knyttet til Bulgarien, til bulgarsk kunst og bulgarsk poesi?*

– Ja, netop.

– *Men har man tilstrækkeligt med manuskripter her i Bulgarien, som kan imødekomme ønsker i den retning?*

– Nej, det har man afgjort ikke. Vi mangler gode filmmanuskripter, men det er jo ikke noget specielt bulgarsk fænomen. Overalt råber man på manuskripter.

– *Har De selv været med på udformningen af manuskripterne til Deres film?*

– Ja, jeg har været med i arbejdet med manuskripterne lige fra begyndelsen og til enden, og jeg kunne slet ikke tænke mig at lave film over manuskripter, som jeg ikke selv havde arbejdet med på.

– *Kunne De tænke Dem selv at skrive manuskripter til Deres fremtidige film?*

– Tanken virker på en gang besnærende og afskrækkende på mig. Jeg ville meget gerne, men jeg ved ikke, om jeg kan.

– *Arbejder De med nye filmplaner?*

– Ja, jeg har planer om at lave en film, som

skal udspille sig på en resocialiseringskole for unge, som har været ude i kriminalitet. Kærnen i historien er en psykologisk konflikt hos en lærer ved denne skole, som forelsker sig i én af skolens unge piger. Jeg vil gerne optage denne film på en sådan skole og få de unge mennesker til at medvirke.

– *Altså helt uden skuespillere?*

– Måske skal der medvirke enkelte skuespillere i de voksne roller, men til eleverne ønsker jeg kun ikke-professionelle, for kun på denne måde tror jeg, det er muligt for mig at trænge ind i dette stof og forme det på den rigtige måde. Jeg vil også prøve på at få de unge medvirkende til at improvisere under optagelserne, altså ikke være bundet af en i forvejen nøje fastlagt dialog.

– *Det er en ny arbejdsform, De her vil prøve?*

– Nå, i „Sol og skygger“ prøvede jeg lidt i den retning, dog kun i begrænset omfang. Jeg vil gerne udbygge det videre og prøve det på en større opgave.

– *Har De andre planer på længere sigt eller specielle ønsker for fremtiden?*

– Ikke andet end det, at arbejde, at få lov til at gå i gang med nye opgaver, at dygtiggøre mig selv, og at trænge længere og længere ind i de muligheder, filmkunsten åbner.

G. Kalojantsev som inspektøren i „Inspektorit i noschta“.

